

Vägledning AKK

Vägledning för samtalsledare i lärande nätverk om AKK –
Alternativ och kompletterande kommunikation för barn och
personer med kommunikativa funktionsnedsättningar

Vägledning – AKK

© 2014 Författarna och Nationellt kompetenscentrum anhöriga™

FÖRFATTARE Ulf Ärnström i samverkan med Elizabeth Hanson, Lennart Magnusson, Jenny Wilder, Anette Ljungqvist, Marianne Hermansson och Paul Svensson

OMSLAG OCH LAYOUT Nationellt kompetenscentrum anhöriga™

FOTO Jessica Linder Jansson, Föreningen JAG

TRYCKERI Webb-upplaga

Förord

Detta material är en vägledning för samtalsledare i lärande nätverk och i olika utbildningssituationer om AKK - Alternativ och Kompletterande Kommunikation för barn och personer med kommunikativa funktionsnedsättningar. Vägledningen är tänkt att fungera tillsammans med två andra dokument. Det ena är ett inspirationsmaterial benämnt *Röster om kommunikation*. Det andra dokumentet är en *kunskapsöversikt* inom området AKK.

Inspirationsmaterialet *Röster om kommunikation* bygger på en serie samtal via nätet våren 2013, vars deltagare var föräldrar till barn med funktionsnedsättningar, några var personal som arbetar med barn med funktionsnedsättning och några var både förälder och personal. Samtalen var en del av en högskolekurs som arrangerades på initiativ av Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) i samarbete med Mälardalens högskola. Kunskapsöversikten om AKK bygger på en systematisk genomgång av relevant forskning och utveckling inom området.

Vägledningen har författats av Ulf Årnström, psykolog, författare och muntlig berättare på BerättarVerkstan i samverkan med Elizabeth Hanson, FoU-ansvarig på Nka och professor vid Linnéuniversitetet, Lennart Magnusson, verksamhetschef på Nka och docent vid Linnéuniversitetet, Jenny Wilder forskare på Nka och lektor på Mälardalens högskola samt praktikerna och möjliggörarna vid Nka Anette Ljungqvist, Marianne Hermansson och Paul Svensson. Elizabeth Hanson och Lennart Magnusson har utvecklat metoden med blandade lärande nätverk. Jenny Wilder är författare till kunskapsöversikten om AKK och kursansvarig för utbildningen om Alternativ och kompletterande kommunikation. Anette Ljungqvist, Marianne Hermansson och Paul Svensson ledde de blandade lärande nätverk som låg till grund för inspirationsmaterialet. Samtliga dessa tre material finns att ladda ner från Nka:s hemsida.

Lennart Magnusson
Verksamhetschef

Elizabeth Hanson
FoU-ledare

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Inledning	5
Första träffen – kommunikation och engagemang	8
Andra träffen – multimodal kommunikation, förtydliga signaler och uppmärksamhetsinriktad kommunikation	9
Tredje träffen – ny teknik och relationer	11
Fjärde träffen – samspel, hindrande och underlättande faktorer	12
Pedagogiska reflektioner	14
Slutsatser	16
Litteratur	18

Inledning

Bakgrund

Regeringen gav 2011 Nka i uppdrag att utveckla ett nationellt kunskapsstöd för föräldrar och anhöriga till personer som har en kombination av flera omfattande funktionsnedsättningar. Som en del i det arbetet används blandade lärande nätverk (BLN) utvecklade av ledningen vid Nka. "Blandningen" handlar om ett möte mellan forskning, personal och anhöriga, i det här fallet föräldrar. Detta kan man läsa mer om i "Blandade lärande nätverk: Ett verktyg för kunskaps- och erfarenhetsutbyte".

Under våren 2013 arrangerade Nka i samverkan med Mälardalens högskola en serie på fyra BLN om Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) via nätet. Drygt hälften av deltagarna var personal som anmält sig via högskolan. De kunde få 7½ högskolepoäng efter litteraturstudier, föreläsningar och en examination. Övriga deltagare var föräldrar som anmält sig via Nka. De såg också föreläsningarna på nätet men behövde inte läsa kurslitteraturen. Istället för högskolepoäng fick de ett kursintyg från Nka. Som samtalsledare fungerade praktikerna och möjliggörarna vid Nka.

Vad sade deltagarna om kursen?

Deltagarna var överlag mycket nöjda, både enligt deras svar på en enkät efteråt och utifrån vad de sade under själva nätverksmötena. Stämningen var positiv och samtalen genererade på kort tid ett rikt material av tankar, erfarenheter och berättelser om AKK.

En vägledning för samtalsledare

Denna text är tänkt att fungera som stöd och inspiration för samtalsledare för BLN om AKK, tillsammans med två andra dokument. Det ena är *Röster om kommunikation*, som presenterar de synpunkter och kunskaper som växte fram i samtalen. Det materialet finns att ladda ner från Nka:s hemsida. Den andra texten är den *kunskapsöversikt* inom AKK-området som den kursansvariga, Jenny Wilder, skriver på. Hon är forskare på Nka och lektor på Mälardalens högskola. Kunskapsöversikten finns också tillgänglig på Nka:s hemsida. Det är också Jenny Wilder som är ansvarig för den kursplan som både nätverksmötena och denna vägledning bygger på.

I texten nedan redovisas också några tänkbara utvecklingsmöjligheter av upplägget.

En överblick

På nästa sida får man en överblick över kursupplägget. Under fyra träffar via nätet med en dryg månads mellanrum samtalade deltagarna i fyra parallella BLN. Förutom samtalsledarna och den tekniska supporten deltog c:a sex kursdeltagare i varje träff. De utgick från ämnen och frågor i spalten till vänster. Det är värt att notera att några av frågorna efterlyser deltagarnas personliga erfarenheter, medan andra uppfordrar till mer teoretisk reflektion.

Före varje träff hade deltagarna sett föreläsningar på nätet och kunnat läsa kurslitteratur. På sidan 17 finns ett omarbetat utdrag ur kursplanen som visar innehållet i föreläsningarna och vilken litteratur som rekommenderades till de olika träffarna. Efteråt fick deltagarna sammanfattningar av samtalen där de också kunde läsa vad man talat om i de andra tre grupperna. I spalten till höger ser man hur *Röster* växte fram ur dessa sammanfattningar.

I *Röster* presenteras deltagarnas reflektioner kring kursens frågor i stort sett i samma ordning som i träffarna. Bland annat eftersom nya teman och infallsvinklar uppstod under samtalen följer dock *Röster* inte exakt den kronologin. Flera av dessa nya ämnen presenteras sist i kapitel 5 – Utveckling. De mer konkreta händelser som deltagarna skildrar kan dessutom ses som exempel på flera olika teman och hör på det sättet hemma under flera olika rubriker.

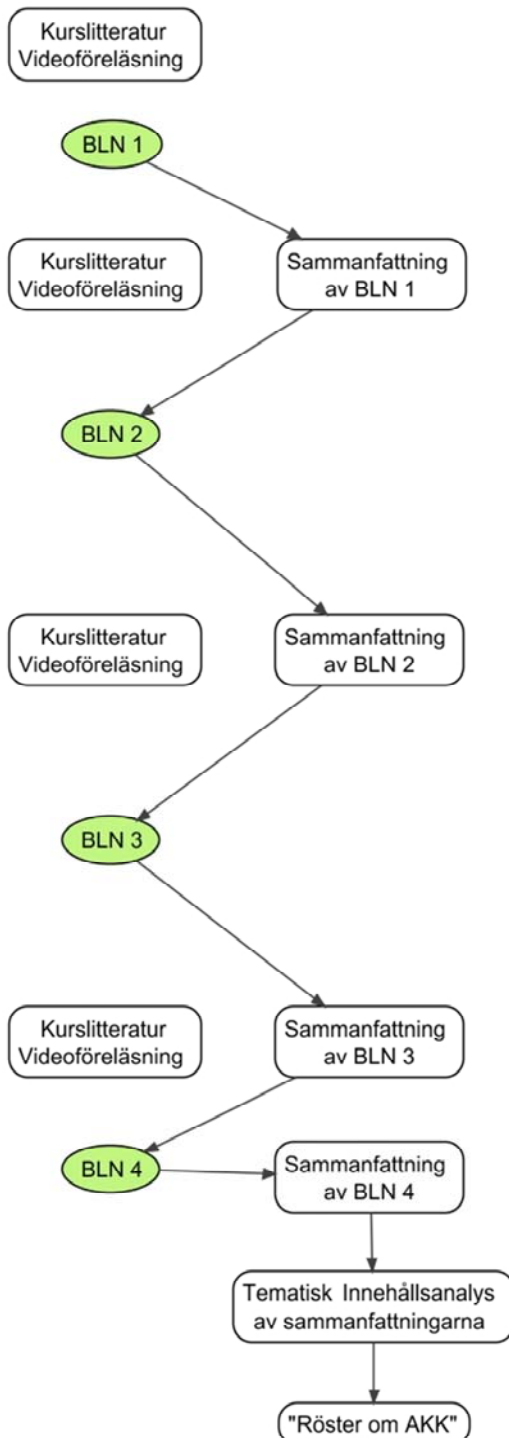
1. Genomgång av grundregler
2. Kursledarens frågor
 - A. Vad är kommunikation för dig ?
 - B. Hur ser du på barnet / ungdomen att han eller hon är engagerad ?

1. Diskussion om sammanfattning 1
2. Kursledarens frågor
 - A. Hur använder ni multimodal AKK, Alltså, hur kombinerar ni tecken, bild, ljud och kroppsspråk tillsammans för att underlätta kommunikationen ? Vad har ni för erfarenheter av att det underlättar kommunikation ?
 - B. Vilka erfarenheter har ni av att få en person med funktionsnedsättning att ge tydligare signaler ?
 - C. Hur kan omgivningen göra för att upptäcka uppmärksamhetsriktad kommunikation mer ?

1. Diskussion om sammanfattning 2
2. Kursledarens frågor
 - A. Reflektera om din erfarenhet om hur ljud och appar har påverkat din relation med ett barn/en vuxen med funktionsnedsättning.
 - B. På vilket sätt skiljer sig användningen av tekniska AKK hjälpmedel i olika miljöer/olika situationer för personen du tänker på?
 - C. Hur ser du på teknisk utveckling och dess möjligheter för att underlätta för kommunikation hos individer med funktionsnedsättning? Vilka är de nyaste tekniska AKK hjälpmedel som du har erfarenhet av?

1. Diskussion om sammanfattning 3
2. Kursledarens frågor
 - A. Välj ut en fokusperson med funktionsnedsättning som du tänker på och fundera på hur kommunikationen ser ut hos personen i olika miljöer (hinder/underlättandefaktorer i miljöerna ?
 - B. Varför är samspel bra ?
3. Diskussion om fortsättning

Varje möte avslutades också med en genomgång av hur man upplevt samtalet

Första träffen – kommunikation och engagemang

Den första träffen föregicks av två föreläsningar, en introduktionsföreläsning av *Jenny Wilder* och *Marianne Hermansson* och en föreläsning av *Jenny Wilder* med rubriken ”Kommunikation och engagemang”. Den kan man se på nätet på <http://xxx.xxx.se> På sidan 18 kan man se vilken litteratur som rekommenderades till de olika träffarna.

Förutom introduktion och en genomgång av grundreglerna för de blandade lärande nätverken (se bilaga på sidan 21) handlade mötet om två frågor, vad kommunikation är och hur man ser att någon är engagerad.

I de första försöken med detta upplägg visade det sig svårt att hinna med båda frågorna utan att samtalet blev tämligen stressat. I två grupper valde man att inte gå vidare till den andra frågan. Man kan tänka sig åtminstone två typer av lösningar på detta dilemma.

- Att omstrukturera kursupplägget inom ramen för fyra träffar. Till exempel genom att ge ämnet kommunikation ett kortare (i förväg tidsbegränsat) utrymme vid den första träffen och ta upp den tråden igen vid den fjärde, möjligen i form av frågan ”Hur har din syn på kommunikation förändrats under kursen?”
- Att omstrukturera kursen inom ramen för fem eller fler träffar.

Fråga 1 – Vad är kommunikation för dig?

I *Röster* kan man hitta tankar och exempel kring detta under rubrikerna ”Kommunikation och engagemang” och ”Vad är kommunikation” på sidorna 10. En hel del av det som sägs om kommunikation gäller samtidigt ett ämne från BLN 4, nämligen samspel. Några av de aspekter av kommunikation som deltagarna tog upp var:

- Ett stort och komplext ämne!
- Samspel mellan två eller flera människor
- Samhörighet och delaktighet
- Att förstå varandra
- Att uttrycka önskningar och behov, känslor och tankar
- En rättighet
- Ett ansvar för omgivningen

Ett av citaten var:

”Om någon hade frågat mig vad kommunikation är för tio år sedan hade jag nog svarat att det är när man pratar med varandra. Men nu är det ju helt annorlunda. Det finns ingen gräns för hur man kommunicerar med varandra.”

Fråga 2 – Hur ser du på barnet/ungdomen att han är engagerad?

Se rubriken "Upptäcka engagemang" på sidan 11 i *Röster*. Ämnet ligger också nära temat att förtydliga signaler i nästa träff. Uttrycken "små" eller "svaga" signaler var vanliga. Ett av citaten var:

"Jag är personlig assistent åt en flicka och hennes mamma är också med och diskuterar frågorna på den här kursen. I sammanfattningen av vårt samtal förra gången fanns meningen: 'I en personalgrupp kan man hjälpas åt att upptäcka de små signalerna'. Jag och mamman gjorde en övning där vi jämförde vad vi uppfattade hos flickan. Det visade sig att vi såg delvis olika saker, hon upptäckte saker jag missat och tvärtom."

Detta citat är inte hämtat från den första träffen men berör ändå samma tema. Detta gäller flera av de ämnen som diskuterades, att deltagarna återkommer med tankar och erfarenheter efter att ha tänkt vidare eller provat saker som diskuterats.

Andra träffen – multimodal kommunikation, förtydliga signaler och uppmärksamhetsinriktad kommunikation

Mötet föregicks av föreläsningen "AKK i skolan, pedagogiskt arbete" av *Gun-Marie Stridh*. Frågorna till den här träffen skapade ett tydligt engagemang hos deltagarna. Via dem introducerades tre nya begrepp/ämnen.

Fråga 1 – Multimodal kommunikation

Hur använder ni multimodal AKK, alltså hur kombinerar ni till exempel tecken, bild, ljud och kroppsspråk för att underlätta kommunikationen? Vad har ni för erfarenheter av att det underlättar kommunikation?

Begreppet multimodal kommunikation har en egen rubrik på sidan 16 i *Röster*. Bland annat finns en sammanfattning av de olika kommunikationskanaler som deltagarna nämnt:

- Kroppsspråk, gester och mimik
- Ögonen
- Andningen
- Ljud
- Tal
- Teckenspråk
- Bilder och fotografier
- Symboler
- Saker och dockor
- Beröring

Ett av citaten var:

"I större grupper blir det väldigt multimodalt. Elever är duktiga på att hitta sätt att nå varandra. De kan skapa egna tecken, en egen vokabulär, som i familjen. Man kan se detta som ett exempel på människans önskan och kraft att kommunicera."

Ämnet hänger nära samman med "Att anpassa kommunikation efter person och situation", den rubrik som följer omedelbart efter multimodal kommunikation i *Röster*.

Fråga 2 – Förtydliga signaler

Vilka erfarenheter har ni av att få en person med funktionsnedsättning att ge tydligare signaler?

*Detta ämne var ett av de allra mest engagerande, bland annat för att det fanns olika infallsvinklar på metoden att låtsas att man inte förstår. Temat behandlas under rubriken "Förtydliga signaler" på sidan 17 i *Röster*. Några av metoderna som diskuterades var:*

- "Övertolka" signaler
- Bekräfta snarare än att tolka
- Tid och tempo – att vänta in kommunikationen
- Att låtsas inte förstå
- Hitta intresseområden
- Höja vakenheten

Ett mer generellt förhållningssätt formulerades så här:

"Se alla uttryck som kommunikation, vad personen än gör."

Som nämnts ovan hänger ämnet samman med fråga 2 i den förra träffen:
"Hur ser du på barnet/ungdomen att han är engagerad?"

Fråga 3 – Uppmärksamhetsinriktad kommunikation

Hur kan omgivningen göra för att upptäcka uppmärksamhetsinriktad kommunikation mer?

Ämnet behandlas under rubriken "Uppmärksamhetsinriktad kommunikation" på sidan 20 i *Röster*. Begreppet handlar om att man vill dela ett intresse, en upplevelse eller berätta vad man varit med om, snarare än om att uttrycka olika slags önskemål.

Några råd som deltagarna gav var:

- Bryt vanan att fokusera på praktiska saker som skall åtgärdas omedelbart
- Att frigöra oss från invanda tolkningar, öppna oss mera
- Att fråga sig varför vi frågar så mycket
- Tid att uppleva saker tillsammans, att "ge sig hän"
- Lek, drama och äventyr

Det tydligaste exemplet handlar om "Den trasiga bilen" på sidan 21 i *Röster*. Ett exempel på ett citat är:

"Att man undrar om det är någonting du vill berätta? Istället för att alltid tänka; är det någonting du vill ha?"

Tredje träffen – ny teknik och relationer

Före träffen såg deltagarna föreläsningen "AKK hemma/AKK och teknik" av *Bitte Rydeman*.

Ämnet behandlas relativt utförligt under rubriken "AKK och ny teknik" på sidorna 24 till 28 i *Röster*. Frågorna var tydligt intressanta för samtalsdeltagarna. Här kan man vänta sig att de tekniska hjälpmedel som diskuterades kan komma att ersättas av nya efterhand. Även erfarenheter från personal och föräldrar av att använda dem lär utvecklas relativt snabbt. Inför denna träff kan det också vara klokt att uppdatera informationen om vilka länkar som är mest värdefulla för deltagarna. Om de andra träffarna behandlar mer "tidlösa" ämnen är innehållet i denna jämförelsevis mer "dagsaktuellt".

Fråga 1 – Hur påverkar iPads och appar relationer?

Reflektera om din erfarenhet av hur iPads och appar har påverkat din relation med ett barn/en vuxen med funktionsnedsättning.

Fråga 2 – Tekniska AKK i olika situationer

På vilket sätt skiljer sig användningen av tekniska AKK hjälpmedel i olika miljöer/olika situationer för personen du tänker på?

Fråga 3 – Hur ser du på teknisk utveckling av AKK?

Hur ser du på teknisk utveckling och dess möjligheter för att underlätta för kommunikation hos individer med funktionsnedsättning? Vilka är de nyaste tekniska AKK hjälpmedel som du har erfarenhet av?

Några av de fördelar med ny teknik som deltagarna nämnde var:

- Åtråvärda prylar som andra barn och ungdomar använder
- Stärker därför deras självkänsla och status
- Accepteras relativt lätt av personal
- Jämförelsevis lätta att lära sig och att använda
- Lätta att ha med sig
- Rymmer fler funktioner samtidigt

Ett typiskt citat var:

"Min dotter använder iPad. Hon är oerhört fri i att vara som alla andra när hon använder den, jämfört med många andra saker. Här är hon mer på samma nivå som sina bröder. Här är det plötsligt saker som hon klarar av att göra själv. Då stärker det hennes självkänsla."

Även nackdelar och begränsningar med den nya tekniken diskuterades.

"Jag tänker på det här med hur relationerna påverkas. En fara jag kan se med paddan är att man kan fastna. Det hänger ju ihop med funktionsnedsättningar ibland att man kan fastna i vissa rutiner. Det gäller ju att man är rädd om det här manuella också, att man inte tappar pratet, alltså det här du och jag. Så att man inte bara sitter och stirrar ner i paddan."

De mest negativa synpunkterna var att inte alla kommuner och verksamheter utnyttjar möjligheterna.

Fjärde träffen – samspel, hindrande och underlättande faktorer

Före träffen såg deltagarna två föreläsningar; "Kommunikation och samspel, ett teoretiskt perspektiv" av *Jenny Wilder* och "Biopsykosocialt helhetsperspektiv och AKK" av *Nina Klang*. I Röster hittar man motsvarande material på sidorna 39–41.

Fråga 1 – Vad underlättar och hindrar i olika situationer för en person du tänker på?

Välj ut en fokusperson med funktionsnedsättning som du tänker på och fundera på hur kommunikationen ser ut hos personen i olika miljöer (hindrande/underlättande faktorer i miljöerna?)

Frågan ledde inte till så mycket material kring just hinder/underlättande att det gick att systematisera på något meningsfullt sätt och har därför ingen egen rubrik i *Röster*. Det är troligt att man både kan få fram mer material och ge deltagarna chans att tillämpa tänkesättet på ett mer genomarbetat sätt på egna situationer, om man kan ge frågan större utrymme i samtalen. Förhållningssättet liknar det som kallas SWOT-analys. SWOT är en förkortning för Strength, Weakness, Opportunities och Threats. Det innebär att tillsammans först utforska styrkorna och därefter svagheter i den kommunikation som uppstår i en särskild situation eller miljö. Därefter utforskas de möjligheter och de hot mot en effektiv kommunikation som uppstår i denna särskilda situation eller miljö.

Fråga 2 – Varför är samspel bra?

Ämnet behandlas under rubriken "Samspel" på sidan 29 i *Röster*. Mycket av det som beskrivs under rubriken kommunikation gäller också minst lika mycket samspel, bland annat ämnet "Vem vänder man sig till?" på sidan 29.

Läsning av kurslitteraturen hade lett till följande reflektion:

"Det som har varit roligt med att läsa kurslitteraturen är att för mig har det lyfts lite från att se AKK (Alternativ och kompletterande kommunikation) som en egen sak, till att se AKK som en del av helheten. Samspelet är en drivande kraft, det som allt hänger på. En fråga är hur AKK hjälper till. Jag tänker snarare tvärtom; hur helheten och samspelet lyfter möjligheten att AKK ska fungera. Det är lite häftigt hur det samtidigt blir mycket enklare och svårare på det sättet."

Temat samspel genomsyrar på sätt och vis nästan alla samtal eftersom det är så nära förknippat med kommunikation. I de allra flesta konkreta exempel kan man också se någon form av samspel om man väljer den infallsvinkeln.

Pedagogiska reflektioner

Reflektioner om vad man lärt sig

Förutom det innehåll som angivits i varje träff gjordes avrundande speglingar av hur samtalen varit, genomgående med positiva synpunkter. En möjlighet att avrunda läroförloppet som helhet i ett samtal kan vara att ställa frågan ”Hur har din syn på kommunikation förändrats under kursen?”. Detta nämndes tidigare som ett sätt att hinna med alla frågor inom ramen för fyra träffar, men troligen behövs ytterligare en träff för en mer djupgående reflektion om vad man lärt sig. I en sådan träff skulle möjligen alla de olika grupperna delta.

Alternativa och kompletterande upplägg

Om en serie med nätverksmöten inte arrangeras i form av en poänggivande högskolekurs (till exempel som en studiecirkel som ett studieförbund står bakom) kan man tänka sig ett antal alternativa eller kompletterande upplägg. Ett kan vara att samtalsledaren väljer samtalsämnen och frågor utifrån materialet i *Röster* och ett urval av kurslitteraturen. Ett annat kan vara att ge mer tid till fördjupade reflektioner kring deltagarnas egna exempel, särskilt om man utökar antalet träffar till fem eller fler. Eller om man arrangerar uppföljande BLN.

Sammanfattningarna och de blandade lärande nätverken

Efter varje träff gjordes mycket detaljerade minnesanteckningar med många relativt ordagranna citat. Flera deltagare sade att det var intressant att läsa hur samtalen hade gestaltat sig i de andra tre grupperna. På det sättet fungerade konceptet med parallella grupper utmärkt.

”Man får bekräftat att vi ser samma saker.”

”Jag tycker det är jätteintressant att man kan se vad de andra grupperna har sagt. Jag brukar skriva ut sammanfattningarna. Jag tänker, varför har inte jag kommit på detta ;-)”

”De kommer ofta med extratips, man kan prova något nytt!”

"Jätteintressant att läsa vad de olika grupperna tar upp, många givande exempel."

Som i citatet ovan var det tydligt att det man fastnat för ofta var de konkreta exemplen. Flera deltagare sade att sammanfattningarna hade hjälpt dem att reflektera.

"Man läser, funderar och får nya funderingar"

Några av kommentarerna kring sammanfattningarna gällde nog egentligen eller lika mycket upplägget med *blandade* lärande nätverk som själva texterna. Till exempel synpunkter om att det var nyttigt med perspektiv från både personal och föräldrar. Några deltagare uttryckte att just föräldrarnas berättelser var viktiga. De ledde till att saker man som personal kanske förstått innan på ett mer intellektuellt plan, nu också blev en mer känslomässig förståelse.

"Jag tänkte läsa mer idag. Jättetacksam för att få höra synpunkter från människor i andra situationer än en själv."

Inför framtiden kan man tänka sig flera alternativ till den aktuella formen av relativt utförliga sammanfattningar, eftersom de kan vara svåra att hinna göra i rimligt tid och kan uppfattas som ansträngande att läsa. Det kan vara i form av kortare minnesanteckningar som levereras relativt omedelbart efter mötena. Vill man arbeta fram dokument av typ *Röster*, som syftar till att "skumma grädden av den deltagargenererade kunskapen" – det som Etienne Wenger (1998) i *Communities of Practice* traditionen kallar *reification products* – kan man göra det efteråt eller i långsammare takt.

Slutsatser

Detta första försök med BLN om AKK för personal och föräldrar visade sig mycket lovande och väl värt att vidareutvecklas.

Flera av de deltagare som arbetar med personer med kommunikativa funktionsnedsättningar uttryckte att det gav dem något extra att få lära sig mer om AKK tillsammans med föräldrar.

”Det är roligt att det både är föräldrar och professionella. Det är en härlig blandning.”

Här har försöket lagt en innovativ grund för att utveckla tekniker och pedagogiska modeller för sådana möten. Det är också första gången som ett BLN kombineras med en högskolekurs vilket väcker värdefulla frågor om t.ex. praxisanknytning av högskolepedagogik och om forskningsanknytning av lärande nätverk. Mer kvalitativa data om hur kombinationen upplevs vore också intressant. Liksom en analys av vilka synergieffekter man kan se och om det är några syften som är svåra eller omöjliga att förena.

Den mängd erfarenheter och kunskap som deltagarna delade med sig av under relativt kort tid är mycket imponerande. Hur man kan vidareutveckla och ta tillvara sådana frukter från en fortsatt dialog mellan forskare, personal och föräldrar är en mycket meningsfull utmaning inför framtiden.

Framtiden

Vi hoppas att detta projekt har väckt intresse för att delta i BLN om AKK på olika sätt, och att vara med i den fortsatta utvecklingen. Om du vill ha mer information eller är intresserad av att starta ett lärande nätverk så tveka inte att kontakta:

Marianne Hermansson
marianne.hermansson@anoriga.se
0480-41 80 38

Anette Ljungkvist
anette.ljungkvist@anoriga.se
0480-41 80 58

Du hittar mer information om dem och andra som deltar i projektet på
<http://anoriga.se/om-oss/kontakt/>

Appendix

Omarbetat utdrag ur högskolans kursplan

Föreläsningar	Läsanvisningar
Introduktionsföreläsning Föreläsare: <i>Jenny Wilder & Marianne Hermansson</i>	Heister Trygg (2009) Blackstone & Hunt-Berg (2007) Thunberg (2011) <i>Fördjupad läsning:</i> <i>Balandin, et al.(2007)</i>
"Kommunikation och engagemang" Föreläsare: Jenny Wilder	Heister Trygg (2009)
BLN 1: Kommunikation och engagemang	
"AKK i skolan, pedagogiskt arbete" Föreläsare: Gun-Marie Stridh	Sigurd Pilesjö, Einarsdottir & Lindbladh (2004) Heister Trygg (2009) <i>Fördjupad läsning:</i> <i>Heister Trygg (2012)</i> <i>Heikkilä (2006)</i>
BLN 2: Multimodal kommunikation, förtydliga signaler och uppmärksamhetsinriktad kommunikation	
"AKK hemma/AKK och teknik" Föreläsare: Bitte Rydeman	Zachrisson & Rydeman (2004) Rydeman (2011) Zachrisson & Rydeman (2004) Heister Trygg (2009) <i>Fördjupad läsning:</i> <i>Light & McNaughton (2012)</i>
BLN 3: Ny teknik och relationer	
"Kommunikation och samspel, Ett teoretiskt perspektiv" Föreläsare: Jenny Wilder	Heister Trygg (2009) <i>Fördjupad läsning:</i> <i>Rye (2010)</i> <i>Wilder (2010)</i> <i>Corballis (2002)</i>
"Biopsykosocialt helhetsperspektiv och AKK" Föreläsare: Nina Klang (2008)	ICF Socialstyrelsen (2010) <i>Fördjupad läsning:</i> Anderson (2010) Murphy & Cameron
BLN 4: Samspel, hindrande och underlättande faktorer	

Litteratur

Om blandade lärande nätverk

Hanson, E., Magusson L, & Sennemark, E. (2011). Blended Learning Networks Supported by Information and Communication Technology: An Intervention for Knowledge Transformation Within Family Care of Older People. *The Gerontologist*, 51 (4): 561–570

Sennemark, E. (2010). Blandade lärande nätverk. Ett verktyg för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Hjälpmedelsinstitutet, Vällingby.

http://www.anhoriga.se/Global/St%C3%B6d%20och%20kunskap/BLN/Dokument/Utv_Bl_larande_natverk.pdf

Om "communities of practice"

Wenger, E. (1988). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kurslitteratur

Blackstone, S. & Hunt-Berg, M. (2007). *Socialt nätverk. Kartläggning av kommunikationen mellan individer med komplexa kommunikativa behov och deras kommunikationspartners. Svensk översättning. Manualen. Specialpedagogiska skolmyndigheten.* (finns att ladda ner från SPSMs hemsida

http://www.butiken.spsm.se/produkt/katalog_filer/59%20Socialt%20nätverk,%20manual.pdf

Heister-Trygg, B. & Andersson, I., (2009). *Alternativ och Kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik.* Hjälpmedelsinstitutet. (finns att köpa på www.bokus.se)

Sigurd Pilesjö, M., Einarsdottir, G. & Lindblad, L. (2004) *Att utveckla AKK och självbestämmande hos elever med flerfunktionshinder.* Malmö: Team Munkhättan

<http://malmo.se/download/18.76105f1c125780a6228800019154/att%2butveckla%2bak%2boch%2bsj%c3%84lvbest%c3%84mmande%2bhos%2belever%2bmed%2bflerfunktionshinder.pdf>

Socialstyrelsen (2010). *Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa – Barn- och ungdomsversion.* Inledningen. s 15–31

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18008/2010-4-26.pdf>

Zachrisson, G. & Rydeman, B. (2004). *Kommunikation genom teknik – ur ett vardagsperspektiv.* Hjälpmedelsinstitutet.

http://www.kommed.nu/04323_Kommunikation_genom_teknik.pdf

Rydeman, B. (2011). Ring mig! Olika sätt att telefonera när man har tal- och språksvårigheter. Hjälpmedelsinstitutet.

<http://www.hi.se/Global/pdf/2010/103115-ring-mig.pdf>

Thunberg, G. (2011). *AKK – Alternativ och Kompletterande Kommunikation för personer med autism*. Autismforum, Stockholms läns landsting.

http://autismforum.se/gn/export/download/af_pdf_vad_kan_man_gora/AKK_kunskapsversikt_thunberg.pdf

Referenslitteratur för fördjupning

Avhandlingar

Brodin, J. (1991/2008). Att tolka barns signaler: Lek och kommunikation hos barn med flerfunktionshinder. Malmö: Gleerups förlag.

Ferm, U. (2006) Using language in social activities at home a study of interaction between caregivers and children with and without disabilities. Doktorsavhandling, Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet.

Heikkilä, M. (2006). Kommunikativa resurser för lärande: Barns gester, blickar och tal i tre skolmiljöer. Doktorsavhandling, Pedagogiska institutionen, Uppsala Universitet.

Olsson, C (2006). The kaleidoscope of communication. Doktorsavhandling, Lärarhögskolan, Stockholms universitet.

Sundqvist, A. (2010) Knowing me, knowing you: Mentalization abilities of children who use augmentative and alternative communication. Doktorsavhandling, Institutet för Handikappvetenskap, Linköpings universitet.

Wilder, J. (2008). Proximal processes of children with profound multiple disabilities. Doktorsavhandling, Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Vetenskapliga artiklar om AKK

Balandin, S., Hemsley, B., Sigafoos, J., Green, V. (2007). Communicating with nurses: The experience of 10 adults with cerebral palsy and complex communication needs. *Applied Nursing Research*, 20.

Light, J. (1997) "Communication is the essence of human life": reflections on communicative competence. *Augmentative and Alternative Communication*, 13, 2, 61–70.

Light, J. and D. McNaughton (2012). "Supporting the communication, language, and literacy development of children with complex communication needs: State of the science and future research priorities." *Assistive Technology* 24(1): 34–44.

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10400435.2011.648717>

Murphy, J & Cameron, L. (2008). The effectiveness of Talking Mats with people with intellectual disability. *British Journal of Learning Disabilities*, 36, 232–241.

Föräldrars uppfattningar om förändringar som följer en intervention om kommunikation, SNI.

Forster, S. and T. Iacono (2007). Perceptions of communication before and after a speech pathology intervention for an adult with intellectual disability. *Journal of Intellectual and Developmental Disability* 32(4): 302–314.

Böcker

Corballis, M. C. (2002). *From hand to mouth – the origins of language*. New Jersey: Princeton University Press.

Beukelman, D & Mirenda, P. (2005). *Augmentative and alternative communication: Supporting children and adults with complex communication needs*. Baltimore: Paul H Brookes Publishing Co.

Heister Trygg, B (2012). *AKK i skolan – en pedagogisk utmaning. Om alternativ och kompletterande kommunikation i förskola och skola*. Malmö: SÖK, Södra regionens kommunikationscentrum.

Rye, H.(2009). *Samspel, kommunikation och utveckling – barn i behov av särskilt stöd*. Lund: Studentlitteratur.

Sonnby-Borgström, M. (2012). *Affekter, affektiv kommunikation och anknytningsmönster – Ett bio psycho-socialt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

Anderson, L. (2010) Samverkan mellan föräldrar och profession – en studie om ICF i Barn- och Ungdomshabiliteringen. Malmö högskola.

Ferm, U., Hartman, G., Pilesjö, M.S., & Jöborn, M.T. (2009). Samtalsmatta – svenska erfarenheter av metoden. Vällingby: Hjälpmedelsinstitutet.

Zachrisson, G., Rydeman, B. & Björck-Åkesson, E. (2002). Gemensam problemlösning vid alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). Vällingby: Hjälpmedelsinstitutet.

http://www.hi.se/Global/pdf/2002/02206_gemensam_problem_losning_vid_akk.pdf

Grundregler för Blandade lärande nätverk

Grundregler för de blandade lärande nätverkens sammankomster

Vid det inledande introduktionsmötet ansvarar gruppleddaren för att gruppen diskuterar och kommer överens om de grundregler som man vill komma överens om och vars syfte är att skapa en trygg, lugn och bra atmosfär i gruppen.

Förslag på områden att diskutera och enas om:

1. Delaktighet i gruppen
 - Vi delar på tiden tillsammans så att alla får sin tid att uttrycka synpunkter och tankar.
 - Vi är hänsynsfulla mot varandra bl. a genom att lyssna omsorgsfullt, utan att avbryta, när någon talar.
 - Vi har rätt att vara tysta och ingen är tvingad att tala.
 - Vi bejakar hur vi känner oss, det är okey att gråta och skratta, att känna glädje, sorg och smärta som kan väckas
2. Praktiska detaljer
 - Vårt mål är att delta i alla sammankomster.
 - Ledarna för nätverket kontaktas i förväg vid förhinder att delta.
 - Vi börjar och slutar på överenskommen tid.
 - Ledarna skriver minnesanteckningar som delas ut till deltagarna inför nästa nätverksträff.
 - Nätverkssammankomsten spelas in. De deltagare som har förhinder kan på så sätt se nätverksinspelningen i efterhand genom att de får en särskild länk som gäller för en begränsad tid. Denna länk får ej användas av någon annan än deltagaren med syfte att ta del av mötet. Ledarna har möjlighet att se inspelningen i efterhand när minnesanteckningarna ska skrivas.
3. Etiska riktlinjer
 - Vi är överens om att det vi talar om under nätverksmötet är konfidentiellt.
 - Personlig information som ges diskuteras inte utanför gruppen och behandlas med sekretess. Undantag är minnesanteckningarnas samtalsinformation för användning i forskningssyfte.

Övriga skrifter som tillhör Vägledning – AKK;

Kommunikation hos och med barn och ungdomar med flerfunktionsnedsättningar:
En systematisk kunskapsöversikt. Wilder, Jenny. Kunskapsöversikt 2014:1

Inspirationsmaterial 2014:1. Röster om kommunikation

Publikationerna kan beställas via Nka:s webbplats

www.anhoriga.se

Publikationen är utgiven av:
Nationellt kompetenscentrum anhöriga
Box 762
391 27 Kalmar
Tfn: 0480-41 80 20
www.anhoriga.se

Nationellt kompetenscentrum Anhöriga
Box 762
391 27 Kalmar
Tel: 0480-41 80 20
E-post: info@anhoriga.se

www.anhoriga.se